

Vergaderjaar 2018–2019

35 193

EU-voorstel: Gezamenlijke mededeling EU-China: een strategische visie JOIN(2019)5¹

A

VERSLAG VAN EEN SCHRIFTELIJK OVERLEG

Vastgesteld 17 mei 2019

De leden van de vaste commissie voor Buitenlandse Zaken, Defensie en Ontwikkelingssamenwerking² hebben kennisgenomen van de op 12 maart 2019 gepresenteerde Gezamenlijke Mededeling «EU-China: een strategische visie». Naar aanleiding hiervan hebben de leden van de SP-fractie op 17 april 2019 enkele vragen gesteld aan de Minister van Buitenlandse Zaken.

De Minister heeft op 15 mei 2019 gereageerd.

De commissie brengt bijgaand verslag uit van het gevoerde schriftelijk overleg.

De griffer van de vaste commissie voor Buitenlandse Zaken, Defensie en Ontwikkelingssamenwerking,
Van Luijk

¹ Zie dossier E190006 op www.overheid.nl

² Samenstelling:

Kox (SP) (*vice-voorzitter*), Ten Hoeve (OSF), Van Kappen (VVD), Kuiper (CU), Schaap (VVD) (*vice-voorzitter*), Strik (GL), Knip (VVD), Faber-van de Klashorst (PVV), De Graaf (D66), Martens (CDA), Postema (PvdA) Vlietstra (PvdA) (*voorzitter*), Vac. (PVV), Lokin-Sassen (CDA), Van Apeldoorn (SP), Dercksen (PVV), D.J.H. van Dijk (SGP), Knapen (CDA), Lintmeijer (GL), Van Rij (CDA), Backer (D66), Stienen (D66), Overbeek (SP), Sini (PvdA), Baay-Timmerman (50PLUS), Wever (VVD), Aardema (PVV), Teunissen (PvdD)

BRIEF VAN DE VOORZITTER VAN DE VASTE COMMISSIE VOOR BUITENLANDSE ZAKEN, DEFENSIE EN ONTWIKKELINGSSAMENWERKING

Aan de Minister van Buitenlandse Zaken

Den Haag, 17 april 2019

De leden van de vaste commissie voor Buitenlandse Zaken, Defensie en Ontwikkelingssamenwerking (BDO) hebben met belangstelling kennisgenomen van de op 12 maart 2019 gepresenteerde Gezamenlijke Mededeling «EU-China: een strategische visie». Deze Mededeling geeft de leden van de fractie van de SP aanleiding tot het stellen van enkele vragen.

Algemeen

De leden van de **SP**-fractie constateren dat de Mededeling is bedoeld om een strategische visie neer te leggen voor de relatie tussen de Europese Unie en China. Het stuk bevat echter nauwelijks een strategische visie, zoals ook de regering lijkt te menen getuige de door haar geannoteerde agenda voor de Raad Buitenlandse Zaken van 18 maart. Klopt de indruk dat de Nederlandse regering een sterkere strategische visie had gewenst? Kunt u aangeven waar de Mededeling naar het oordeel van de Nederlandse regering verder had kunnen gaan?

De leden van de SP-fractie menen dat de Mededeling een positieve visie op de relatie tussen de EU en China lijkt te missen. Op blz. 1 wordt China in drie opeenvolgende zinnen aangeduid als «strategische partner», «economische concurrent», en politieke «rivaal». Welke van de drie dominant is wordt niet geheel duidelijk uitgesproken, maar een nauwkeurige lezing van de mededeling laat zien dat er ettelijke passages zijn waarin wordt gesteld dat China iets moet: enkele voorbeelden hiervan zijn:

- China heeft «tot taak» om de drie pijlers van de Verenigde Naties te ondersteunen (bl. 2);
- China «moet blijk geven» van een grotere inzet als donorland (blz. 3);
- China «moet constructief meewerken» aan EU-inspanningen om de WTO te «moderniseren» (blz. 7);
- China «moet de EU als één entiteit beschouwen» (blz. 7).

Ook wordt China bij herhaling gemaand «de regels» te respecteren, om dezelfde beginselen toe te passen als de EU, etcetera.

De toon van de Mededeling is nogal confronterend en weinig gericht op een positieve visie op wat strategische samenwerking tussen China en de EU (iets waartoe de EU zich toch jaren geleden heeft verplicht) zou kunnen bewerkstelligen. De leden van de SP-fractie betreuren het dat er geen positievere visie op constructieve samenwerking wordt ontwikkeld. Hoe kijkt de regering hier tegenaan?

Klimaat

Op blz. 3 opent de Europese Commissie de alinea over klimaatverandering met de mededeling dat China de grootste veroorzaker van CO₂-uitstoot ter wereld is, zo lezen de leden van de SP-fractie. Kunt u een overzicht aanleveren met de cijfers betreffende de jaarlijkse CO₂-uitstoot per hoofd van de bevolking voor de EU, de Verenigde Staten, Japan, India en China over de periode 2000–2018?

Kunt u ook aangeven wat de prestaties van deze landen/entiteiten zijn waar het betreft het halen van de doelstellingen van het Verdrag van Parijs? Welk percentage van de toegezegde CO₂-reductie hebben deze landen/entiteiten feitelijk gerealiseerd sinds inwerkingtreding van dat verdrag?

Overheidsaanbestedingen

De Commissie besteedt veel aandacht aan de regulering van de aanbesteding van overheidsopdrachten. De open markt van de EU wordt daarbij als de norm gepresenteerd. Is de regering niet met de leden van de SP-fractie van mening dat niet alleen de regels van de WTO, maar ook de regels van de interne markt (stammend uit precies dezelfde periode en uit precies hetzelfde inmiddels deels achterhaalde gedachtegoed) gemoderniseerd moeten worden? Een open gesprek met de Chinese regering over wederzijdse aanpassing zou wellicht meer kunnen opleveren dan een star vasthouden aan regels die ook binnen de EU aan forse kritiek blootstaan. Hoe kijkt u hier tegenaan?

Kunt u in dit kader ook aangeven wat de stand van zaken is betreffende het Internationale aanbestedingsinstrument (IIO) (genoemd op blz. 8) dat al in januari 2016 (sic) is ingediend bij Europees Parlement en Raad?

Concurrentievermogen

De leden van de SP-fractie merken op dat de Commissie in september 2017 een Mededeling publiceerde over een hernieuwde strategie voor het industriebeleid van de EU³. Daarin wordt de EU aangespoord om grensoverschrijdende samenwerking in de industrie te bevorderen, met sterke Europese spelers, rond strategische waardeketens, zoals de Commissie schrijft in de Gezamenlijke Mededeling «EU-China: een strategische visie» (blz. 9). Hoe duidt u tegen deze achtergrond het recente verbieden door dezelfde Commissie van de voorgenomen samenwerking tussen Siemens en Alstom die tot de vorming van een sterke Europese speler in de strategische sector van de hogesnelheidstreinen zou hebben geleid?

De leden van de vaste commissie voor Buitenlandse Zaken, Defensie en Ontwikkelingssamenwerking (BDO) zien met belangstelling uit naar uw reactie en ontvangen deze graag binnen vier weken na dagtekening van deze brief.

Voorzitter van de vaste commissie voor Buitenlandse Zaken, Defensie en Ontwikkelingssamenwerking,
J.G. Vlietstra

³ COM(2017) 479, «Investeren in een slimme, innovatieve en duurzame industrie. Een hernieuwde strategie voor het industriebeleid van de EU»

BRIEF VAN DE MINISTER VAN BUITENLANDSE ZAKEN

Aan de Voorzitter van de Eerste Kamer der Staten-Generaal

Den Haag, 15 mei 2019

Op 17 april jl. kwamen mij de vragen toe van de SP-fractie naar aanleiding van de op 12 maart gepresenteerde Gezamenlijke Mededeling «EU-China: A Strategic Outlook». Hieronder treft u de antwoorden.

De Minister van Buitenlandse Zaken,
S.A. Blok

Algemeen

Vraag

De toon van de Mededeling [EU-China: A Strategic Outlook] is nogal confronterend en weinig gericht op een positieve visie op wat strategische samenwerking tussen China en de EU (iets waartoe de EU zich toch jaren geleden heeft verplicht) zou kunnen bewerkstelligen. De leden van de SP-fractie betreuren het dat er geen positievere visie op constructieve samenwerking wordt ontwikkeld. Hoe kijkt de regering hier tegenaan?

Antwoord

De EU-Chinastrategie uit 2016 en de EU-China 2020 Strategische Agenda voor Samenwerking vormen het kader voor de samenwerking van de EU met China, en gaan uit van een positief partnerschap waarin met China binnen het internationale systeem wordt samengewerkt, onder meer aan het creëren van een gelijk economisch speelveld. De door de Europese Commissie en de Hoge Vertegenwoordiger van de Unie voor Buitenlandse Zaken en Veiligheidsbeleid in de Gezamenlijke Mededeling van maart 2019 gepresenteerde actiepunten ten aanzien van China bieden volgens het kabinet goede handvatten om de relatie van de EU met China verder vorm te geven. Zo streeft de EU naar een meer gebalanceerde en wederkerige economische relatie met China door staatssteun en gedwongen technologieoverdracht tegen te gaan en een bilateraal investeringsverdrag te sluiten. Ook tracht de Unie haar belangen te beschermen door risico's t.a.v. het functioneren van de vitale digitale infrastructuur zo veel mogelijk af te dekken.

Met de verdere ontwikkeling van de multipolaire wereld wordt voor Nederland een effectieve en zelfverzekerde EU alleen maar belangrijker. Het Nederlandse beleid valt onder de paraplu van het Europese beleid en is er complementair aan. Het kabinet bepleit dan ook een geïntegreerde visie en aanpak t.a.v. China, in lijn met de EU-Chinastrategie en de Gezamenlijke Mededeling. Samenwerking met China op tal van internationale vraagstukken, zoals klimaatverandering en het bevorderen van de connectiviteit tussen Europa en Azië, blijft cruciaal. Tegelijkertijd staat de Unie in haar recht wanneer het China houdt aan internationale afspraken waaraan China zich in onder andere in WTO- en VN-verband heeft gecommitteerd. Derhalve is het kabinet van mening dat de gezamenlijke mededeling een adequate aanscherping vormt van de strategie uit 2016 en een constructieve doch realistische toon treft.

Klimaat

Vraag

Op blz. 3 opent de Europese Commissie de alinea over klimaatverandering met de mededeling dat China de grootste veroorzaker van CO₂-uitstoot ter wereld is, zo lezen de leden van de SP-fractie. Kunt u een overzicht aanleveren met de cijfers betreffende de jaarlijkse CO₂-uitstoot per hoofd van de bevolking voor de EU, de Verenigde Staten, Japan, India en China over de periode 2000–2018?

Kunt u ook aangeven wat de prestaties van deze landen/entiteiten zijn waar het betreft het halen van de doelstellingen van het Verdrag van Parijs? Welk percentage van de toegezegde CO₂-reductie hebben deze landen/entiteiten feitelijk gerealiseerd sinds inwerkingtreding van dat verdrag?

Antwoord

De Commissie merkt terecht op dat China in absolute zin de grootste uitstoter van broeikasgassen is. De uitstoot per hoofd van de bevolking geeft als vanzelfsprekend een ander beeld. Onderstaand overzicht van tonnen per capita emissies is gebaseerd op de *Emissions Database for Global Atmospheric Research* (EDGAR), met uitzondering van de gegevens voor de Europese Unie omdat in EDGAR alleen gegevens per land zijn opgenomen en niet voor de EU als geheel. De gegevens voor de EU komen van de *Climate Watch* van het World Resources Institute (WRI), dat gegevens verstrekt t/m 2014.

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
China	2,86	2,98	3,19	3,68	4,23	4,74	5,24	5,71	5,81	6,19	6,71	7,33	7,46	7,75	7,77	7,74	7,68	7,72
India	0,94	0,94	0,96	0,96	1,03	1,06	1,11	1,19	1,24	1,37	1,42	1,48	1,57	1,59	1,72	1,75	1,79	1,83
Japan	9,73	9,62	9,92	9,93	9,91	9,95	9,81	10,12	9,44	8,92	9,31	9,73	10,04	10,24	10,87	10,44	10,33	10,36
United States	21,07	20,65	20,19	20,27	20,39	20,23	19,70	19,78	18,97	17,44	18,08	17,53	16,83	16,93	17,04	16,40	15,97	15,74
EU	9,26	9,28	9,19	9,35	9,30	9,18	9,13	8,98	8,73	8,06	8,23	7,77	7,67	7,49	7,13	-	-	-

Door COP24 in Katowice is afgesproken dat alle partijen bij de Overeenkomst van Parijs uiterlijk in 2024 voor het eerst rapporteren over hun nationale broeikasgasemissies onder de Overeenkomst van Parijs, de voortgang in de invoering van beleid om hun *Nationally Determined Contribution* (NDC) uit te voeren en – voor de ontwikkelde landen – de verstrekte hulp aan ontwikkelingslanden.

Landen hebben in hun NDC aangegeven hoe zij op nationaal niveau bij zullen dragen aan de doelen van de Overeenkomst van Parijs. De ambities uit alle NDCs gezamenlijk zijn op dit moment echter onvoldoende om de lange-termijndoelstellingen uit de Overeenkomst van Parijs te halen. Onder andere uit het meest recente IPCC rapport over 1,5 graad opwarming blijkt dat we met de huidige toezeggingen uitkomen op een opwarming van de aarde van ongeveer 3-graden Celsius aan het eind van deze eeuw. Dit betekent dat, om de lange-termijndoelen uit de Overeenkomst van Parijs te halen, meer ambitieuze nationale reductiedoelen nodig zijn. Deze dienen te worden vastgelegd in nieuwe NDC's, die vanaf 2020 – en iedere vijf jaar daarna – worden ingediend. In 2023 wordt voor het eerst de balans opgemaakt van de collectieve voortgang in de implementatie van de Overeenkomst van Parijs (zgn. Global Stocktake). De uitkomst van dit proces dient door partijen te worden meegenomen in de voorbereiding van nieuwe NDC's in 2025.

Zo is te verklaren dat, terwijl de mondiale CO₂-uitstoot in 2018 met 1,7% steeg, China desondanks goed op weg lijkt om het zichzelf per 2030 gestelde klimaatdoel (het verlagen van de *carbon intensity* met 60–65% t.o.v. 2005) vervroegd te halen. Voor de EU geldt eveneens dat het gestelde doel voor 2030 (een absolute reductie van tenminste 40% CO-reductie t.o.v. 1990) naar verwachting gehaald zal worden. Ook voor India en Japan is de verwachting dat ze de in NDC gestelde doelen zullen behalen. De VS hebben zoals bekend aangekondigd zich uit de Overeenkomst van Parijs te willen terugtrekken. Ondanks het uitblijven van federaal klimaatbeleid wordt in analyses gesuggereerd dat de bijdragen van niet-statelijke en sub-nationale actoren, indien volledig geïmplementeerd, in de buurt zouden komen van de nationale bijdrage van de VS onder de Overeenkomst van Parijs, dat staat op 26–28% reductie t.o.v. 2005 in 2025 (incl. landgebruik en bossen (LULUCF)).

Overheidsaanbestedingen

Vraag

De Commissie besteedt veel aandacht aan de regulering van de aanbesteding van overheidsopdrachten. De open markt van de EU wordt daarbij als de norm gepresenteerd. Is de regering niet met de leden van de SP-fractie van mening dat niet alleen de regels van de WTO, maar ook de regels van de interne markt (stammend uit precies dezelfde periode en uit precies hetzelfde inmiddels deels achterhaalde gedachtengoed) gemoderniseerd moeten worden? Een open gesprek met de Chinese regering over wederzijdse aanpassing zou wellicht meer kunnen opleveren dan een star vasthouden aan regels die ook binnen de EU aan forse kritiek blootstaan. Hoe kijkt u hier tegenaan?

Antwoord

De discussie over het aanscherpen van de regels voor de toegang tot de EU-markt voor overheidsaanbestedingen door bedrijven uit derde landen die niet aangesloten zijn bij de plurilaterale overeenkomst inzake overheidsaanbestedingen van de WTO (Government Procurement Agreement/GPA), wordt hervat. De Europese Raad van 21–22 maart jl. heeft geconcludeerd dat verder zal worden gesproken over het Internationale Instrument voor Overheidsaanbestedingen (IIO). Deze besprekingen gaan uit van het Commissievoorstel uit 2016. Het doel daarvan is genoemde derde landen ertoe te bewegen hun overheidsaanbestedingsmarkten te openen opdat een gelijk speelveld wordt gecreëerd.

Concurrentievermogen

Vraag

De leden van de SP-fractie merken op dat de Commissie in september 2017 een Mededeling publiceerde over een hernieuwde strategie voor het industriebeleid van de EU. Daarin wordt de EU aangespoord om grensoverschrijdende samenwerking in de industrie te bevorderen, met sterke Europese spelers, rond strategische waardeketens, zoals de Commissie schrijft in de Gezamenlijke Mededeling «EU-China: een strategische visie» (blz. 9). Hoe duidt u tegen deze achtergrond het recente verbieden door dezelfde Commissie van de voorgenomen samenwerking tussen Siemens en Alstom die tot de vorming van een sterke Europese speler in de strategische sector van de hogesnelheidstreinen zou hebben geleid?

Antwoord

De Commissie heeft na diepgravend onderzoek geconcludeerd dat een fusie tussen de treinactiviteiten van Siemens en Alstom zou leiden tot een aanzienlijke vermindering van de effectieve concurrentie op een aantal deelmarkten, waaronder op die voor hogesnelheidstreinen. De voorgestelde fusie is dus tegengehouden om voldoende concurrentie op de interne markt te waarborgen. Het kabinet staat achter dit uitgangspunt. Concurrentie op de interne markt geeft afnemers, consumenten en ondernemers meer keuze tegen lagere prijzen, wat uiteindelijk voor werkgelegenheid en welvaart zorgt. Het Europese mededingingsrecht staat de vorming van grensoverschrijdende samenwerking in de industrie, met sterke Europese spelers, rond strategische waardeketens ook niet in de weg zolang er voldoende concurrentie overblijft binnen de Europese interne markt.